

האיש שזכה עתה בחנינה מטעמים של רחמים-התנגד למתן חנינת-רחמים להורג אביו, ותבע להוציא להורג

בן-ציון לא ריחם!

שבוט בן-ציון

מעשה מעשרים שנה חלפו מאז אותו רגע, שבו ראיתי את שמואל בן-ציון שוכב בשולית-ידים לפני השנים עשו את שלהן. אני השתדלתי למחוק מזיכרוני את אותה תקופה בחיי. אבל כששמעתי, לפני חודש, שיהושע בן-ציון, בנו של שמואל, השתחרר מהכלא לאחר שישב רק שנתיים מתוך שתיים-עשרה השנים שקיבל, חזרו אלי כל אותם זיכרונות רחוקים.

אני יושבתי שתיים-עשרה שנה, רק משום שיהושע בן-ציון התנגד בכל תוקף שאקבל חנינה מנשיא-המדינה, והפעיל את כל השפעתו והקשרים של ממשלתו כדי שאתה חנינה לא תינתן לי. זה אותו יהושע בן-ציון, שמהרגע שהורשע בבית-המישפט לא הסמיק להתחנן שקיבל חנינה, אותה חנינה שלפני עשרים שנה מנע ממני באכזריות..."

כך אמר השבוע שאל נחמיה, כשנפתחו שערי הכלא לפני יהושע בן-ציון, והחל הפולמוס הציבורי על השאלה האם היו נשיא-המדינה וראש-הממשלה יריכים לחון את האדם שהוגדר כגנב הלאומי של מדינת ישראל, ניסו אנשים רבים לפרוט על רגש הרחמים. הם טענו שלאור מצב-בריאותו של בן-ציון, יש מידה רבה של אכזריות בהמשך החוקתית בכלא. ללא טיפול רפואי נאות, אך כאשר היוצרות היו הפוכות, ויהושע בן-ציון ניצב בעמדה שבה היתה לו השפעה על גורלם של אנשים אחרים, הוא לא הפגין את מידת-הרחמים וקבע בצורה הר-משמעת: אין חנינה!

שיהיה

לך לב..."

20 באוקטובר 1964 נרצח בן-ירושלים שמואל בן-ציון, אביו של יהושע בן-ציון, האב, שהיה אחד מעשרי ירושלים ובעל מיספר בתים בחבתי העיר, השכיר את דירתו, והיה ידוע בקשיחותו כלפי שוכרי הדירות, שמואל בן-ציון, נזכר השבוע אחד מעורכי-הדין בעיר, היה ממש חונק את הדיירים שלו, כדי לקבל כל פרוטה שהם היו חייבים לו. משיחות עם אנשים של הכרתי באותם הימים, ושהיו דיירים שלו, אני יכול לומר בפה מלא שזו לא היתה

שבוט נחמיה

מנשיא-המדינה. גם אז ניסה יהושע בן-ציון לעכב את מתן החנינה. אך הנשיא זלמן שזר החליט להתעלם ממכתבו האישי, ולשחרר את נחמיה. אחרי שריצה שתיים-עשרה שנה ממאסר-עולם שהוטל עליו.

חיה

רעה"

אני מכיר טוב את יהושע בן-ציון. הוא יותר גרוע מחיה רעה. מי ש"נופל לידיים שלו, אין לו סיכוי לצאת ב"שלום. והוא ישתה את הדם שלו עד שימות לגמרי.

"הוא אותו יהושע בן-ציון, כמו שאני הכרתי אותו, וחבל שאלה שהודרו לתת לו חנינה, לא הכירו אותו כליכך טוב כמוני..."

"השתחררתי מהכלא, ולא נשאר לי גרוש על הנשמה. קיבלתי קיוסק קטן למכירת משקאות קלים וסיגריות, וחודשים שלמים התקיימתי רק מפיתות ופלפל, כי לא היה לי משהו אחר. עבדתי כמו חמור, והצלחתי להגיע למשהו. יש לי שוב מישר פחה, הילדים שלי גדלו, הגעתי לדירה ולמכונית משלי, לכל מה שבן-אדם יכול לשאוף, אחרי שעובר עליו מה שעשיתי אני שילמתי את החוב שלי על מה שעשיתי. אבל אוכל אותי חזק שבן-ציון לא קיבל אפילו חלק קטן ממה שהיה מגיע לו באמת..."

קשה למנות את מיספר הבקשות לחנינה בכתב ובעל-פה, שהגיש יהושע בן-ציון בתקופה שבה ישב בכלא. קשה למנות את אותן סיבות בריאותיות שהביא כדי לחזק את בקשותיו. אך ספק רב אם זכר, בין בקשת-חנינה אחת לשניה, את הנכה מירושלים, שאל נחמיה, ואת בקשות-החנינה שלו, שלא הוציאו אותו מהכלא. משום שגורלו לא שפר עליו, והוא לא הכיר את כל האנשים החשובים במדינה, וכל בקשותיו נתקלו בלאוו מוחלט של יהושע בן-ציון.

לפני 23 שנים, במהלך מישפטו של שאל נחמיה, הקדיש העולם הזה (882) שני עמודים ליומנו האישי של הנאשם. בעמודים הבאים מתפרסמת כתבה זו בדיוק כפי שהופיעה בשעתו, ללא שינוי כלשהו.

עוד בזמן המישפט ניסה יהושע בן-ציון להפעיל את השפעתו, שסעיף הר-אשמה יהיה רצח ולא הריגה, כפי שהוסכם בין התביעה לבין ההגנה. אך גם זה לא הספיק ליהושע. במשך התקופה שבה התנהל המישפט, יום פניות לא-מעטות לחבריי-כנסת ולאיש-יציבור אחרים, כדי שיחקקו חוק מיוחד שאפשר יהיה לדון אותי ואת שני שותפי למוות על מה ש"עשינו..."

"שלא אזכה

לאותם רחמים..."

אחר המישפט, ניסה פרקליט-מחוז ירושלים, עמנואל הדיה, להת-חשב בנכוחי לזיום פניה אל נשיא-המדינה, יצחק בן-צבי, כדי שיחון אותי ויבטל את עונש המאסר, ביגלל מצב בריאותי. אך שוב התערב יהושע בן-ציון, שהפעיל את השפעתו, והנסינו לחנון אותי ירד מהפרק. "אף אחד לא מסוגל להבין מה האיש הזה רצה ממני, עשיתי טעות גורלית, ברגע שלא שלטתי בעצמי, כי הייתי בדכ-און מהסבל שנגרם לי על-ידי שמואל בן-ציון. היתה כוונה כנה לעזור לי להשתקם, להתחשב במצבי ובנכוחי ולא לשלוח אותי לכלא. אך אותו בן-ציון, שלפני חודש קיבל חנינה ויצא מהכלא, עשה את הכל כדי שאני, שאל נחמיה, לא אוכל לאותם רחמים שהיו זכה בהם עתה..."

בעדותו במישפטו של נחמיה אמר יהושע בן-ציון: "אניני זכר את סכום ההוצאות שהיה על שאל נחמיה לשלם עקב מישפטי הפינוי שלו. אני לא מתעניין בהוצאות... אבי היה אדם עשיר, הסכום של 18 לירות, שנחמיה היה חייב לאבי, לא השפיע על רמת-החיים של אבי, והסכום לא היה נחוץ לו... שאל נחמיה ציפצף על החוק, הוא חשב שהוא חוק..."

דברים אלה, בחקירתו הנגדית על-ידי עורך-דין יעקב הגלר, ממחישים יותר מכל את מצבו העניינים, כפי שהיה. מצד אחד — בנו של אחד מעשרי ירושלים, ומצד שני — אדם נכה, מחוסר-עבודה, אב לשלושה ילדים, שהתגורר בדירת-חדר קטנה, ושהתחנן לפני בעלי-הבית שיתן לו הזדמנות נוספת, בטרם ישליכו החוצה. עושרו המופלג של בן-ציון לא הושפע מהתשלום הפעוט של שאל נחמיה, אך האדם שהציף את הארץ בבקשתו לרחמים, לא הסכים להתחשב במצבו הנואש של נחמיה.

רק לאחר שישב נחמיה למעלה מעשר שנים בכלא, הוא זכה לקבל חנינה

* נראה כי עניין עונש-המוות הוא עניין כפייתי אצל יהושע בן-ציון. כאשר כיהן כשופט צבאי (במילואים), גזר דין-מוות על פדאי, ומורת-רצחו של צה"ל ובניגוד לדרישת התובע הצבאי, הרמטכ"ל מיהר לבטל את גזר-הדין.

חוייה נעימה ליפול לידי של אבא בן-ציון..."

על רקע סיכסוך כספי עם אחד מדיירי, שאל נחמיה, אירע המיקרה הטראגי, שאל, שמייד לאחר המעשה טען שלא התכוון להרוג את בן-ציון, אלא רק לחטוף אותו, הודה באשמה, ויחד עם שני שותפיו, אלברט סיטון ומרדכי גוזלן, נידון למאסר-עולם.

היה זה שלב נוסף בטראגדיה של שאל נחמיה, שאיבד את רגלו השמאלית בתאר-נתידרכים בהיותו בן 16, ושניסה במשך שנים ארוכות לשקם את חייו.

אך נכותו של שאל נחמיה לא השפיעה במיוחד על יהושע בן-ציון. עקב מחלת אביו, ניהל יהושע תקופה ארוכה את עסקי המישפחה, הוא שניהל ביד קשה את תהליכי-הפינוי נגד שאל נחמיה, שהביאו למשבר שבהמשכו עשה שאל את מעשהו הנואש.

לדון אותי

למוות..."

אחר שנחמיה פיגר בתשלומי למי-שפחת בן-ציון, החליט יהושע בן-ציון לתבעו לדין, ולהכריחו לפנות את הדירה. כל התגובות של נחמיה, שימתין קצת עד שיתאושש מבחינה כלכלית ויוכל להמשיך ולשלם את חובותיו, לא השפיעו על יהושע.

14.10.53, לאחר שקיבל התראה נוספת שעליו לעזוב את הדירה, שלח נחמיה ליהושע בן-ציון מיכתב מרגש, שבו ביקש לרחם עליו ולהתחשב במצבו. "אני קיר בלתי הזמנה לבית-המישפט. זה מאד הדהים אותי, וגם נודע לי מההזמנה כי עלי לקחת עורך-דין להגנתי.

"אני רוצה לומר לך מה שהיה אתי. אני סבלתי קשות מהרגל, ושכנתי בבית והחוקתי את החנות פתוחה למיספר שעות ביום, כי לא יכולתי לעבוד ולא היה באפשרותי לשלם את שכר-הדירה.

אמנם זה הכל לא מעניין אותך, אבל אני מאד מקווה שאתה תבין אותי, ואני מבקש ממך שתבטל את המישפט נגדי, כי אני לא יכול לעמוד בהוצאות המישפט, ואני מקווה להבא לשלם כל חודש בחודשו. אדון בן-ציון, אני פשוט מתחנן לפינך שיהיה לך לב לאדם כמוני.

"אילו היה באפשרותי, לא הייתי גר עם שלושה ילדים בחדר אחד ושוב אני מבקש ממך, שאתה תעשה את כל מה שיש באפשרותך לעזור לי, ואני בטוח שלהבא העניינים יהיו בסדר גמור. אני בטוח שיש לך לב רחמן כמו האבא שלך, אני אהיה אסיר-תודה לך מקרב לב..." הפנייה הנרגשת לא שיכנעה את יהושע בן-ציון לנהוג במידת-הרחמים. שאל נחמיה נאלץ לנטוש את דירתו, באמצע החורף הירושלמי הקר, ולחפש מקום אחר לו ולמישפחתו.